

LONDON MUSEUM OF WATER & STEAM

HÖYRYKONEITA JA VESIHUOLLON HISTORIAA KEW BRIDGESSÄ

Aaro Sahari

Suurkaupungin vesihuolto on yleismaailmallinen ongelma ja siihen tarvittu järjestelmän kehittäminen voi kertoa paljon niin teknologian kehityksestä kuin sitä kehittäneestä yhteisöstäkin. Teollistumisen mullistuksissa miljoonan asukkaan rajan jo 1800-luvun taitteessa rikkonut Lontoo on jatkuvasti kamppailut vesihuoltonsa kanssa läpi sotien ja mullistusten. 1960-luvulla vanhanaikaisena suljettu Kew Bridgen pumppaamo on sittemmin museoksi kunnostettuna kertonut tarinoita kaupungin monimutkaisen vesihuoltojärjestelmän historiasta alkuperäisten höyrykoneiden sihinän ja kalkkeen tahtiin.

Grand Junction Water Works Company aloitti vuonna 1838 veden pumppaamisen Thames-joesta lontoalaisille. Yhtiön aiempi, vasta 1820 avattu Chelsean laitos oli osoittautunut pettymykseksi veden huonon laadun takia. Uuteen laitokseen asennettiin yksi Maudslayn valmistama sekä kaksi vanhemman laitoksen Boulton & Watt –höyrykonetta vettä pumppaamaan. Laitosta laajennettiin ja parannettiin kaupungin kasvaessa. 1800-luvun puolivälin jälkeen vettä alettiin joen jatkuvan saastumisen takia johtaa kauempaa Teddington Weiristä, jolloin Kew muutettiin pumppuasemaksi. Vuonna 1871 laitosta laajennettiin ottamalla käyttöön uusi 100-tuumainen cornwallilais-tyyppinen pumppu vanhan 90-tuumaisen rinnalle. Asemaa ei tämän jälkeen ole merkittävästi muutettu.

Toisen maailmansodan jälkeen Lontoon vesihuolto oli tehostettava, minkä takia vanhat pumput jäivät pois käytöstä dieselsähköisen voimantuoton asentamisen myötä. Kew Bridgen aseman toiminnassa alkoi laskukausi, joka puolestaan herätti Metropolitan Water Boardissa ajatuksen vesihuollon kulttuuriperinnön tallentamisesta. Pumppaamo siirtyi tätä varten perustetun säätiön hallintaan, joka aloitti vanhojen laitteiden kunnostustyöt. Yksi Boulton & Watt –höyrykone otettiin uudelleen käyttöön vuonna 1975 ja muut laitoksen koneet ovat seuranneet sitä. Koko museo uudistettiin hiljattain vuosina 2013-2014. Museo sai nyt uuden nimen London Museum of Water & Steam.

Museon nimen ensimmäistä määritettä, vettä, esittelee puretun höyrykoneen tilalle pienempään konehalliin pystytetty pysyvä näyttely, joka käsittelee vesihuollon kehitystä ja ongelmia Lontoossa sitoen paikallisen kehityksen laajempaan kansainväliseen yhteyteensä. Näyttelyn tavoitteet ovat korostuneen pedagogiset, sillä pyrkimyksenä on esittää useimmille kaupungin asukkaille näkymätön kunnallistekniikka merkityksellisenä, mutta ylläpitoa vaativana kokonaisuutena. Näyttely asettuu tässä yhteyteen Covent Gardenissa sijaitsevan London Transport Museumin ja kaupungin historiaa kokonaisuutena käsittelevän Museum of Londonin kanssa. Yhdessä nämä kaupungin kasvusta jo sijainnillaan kertovat museot vastaavat kysymykseen siitä, miten miljoonakaupunki saadaan käytännössä toimimaan päivästä toiseen.

Kew Bridge ei kuitenkaan ole vain vesihuollon museo. Sen toinen luonne, höyry, paljastuu kävijälle tämän edetessä ensimmäisestä toiseen, suurempaan konehalliin. Täältä löytyy suurin osa historiallisista, vesipumppuja pyörittäneistä höyrykoneista, joita museossa on yhteensä kolmetoista. Vierailu museoon kannattaa jo näiden koneiden takia suunnitella viikonlopulle, sillä

Museon päähallista löytyy jos minkälaisia historiallisia höyrykoneita.

silloin museon henkilökunta ja tähän toimeen koulutetut vapaaehtoiset käyttävät osaa höyrykoneista museovieraiden iloksi, ihmytykseksi ja valistukseksi. 1800-luvulla rakennettujen höyrykoneiden käynnistäminen on raskasta ruumiillista työtä, minkä takia museo kouluttaa vanhojen mestarien avulla nuoria vapaaehtoisia koneenkäyttäjiä. Vanhat käyttäjät ja koneenhoitajat osallistuvat myös yleensä näihin esityksiin kertomalla höyrykoneiden toiminnasta ja niiden ylläpidon kommervenkeistä. Uusimmat museon koneista ovat pitkälle automatisoituja, mutta vanhimpien saaminen käyntiin vaikuttaa lähinnä taiteelta, johon kaikesta päätellen tarvitaan voiman lisäksi harjaantumista ja korvaa kunkin koneen ominaisäänille.

Päähallin takaa avautuu reitti sihisevien höyryputkien alitse cornwallilaiskoneiden luokse. Täältä löytyvät museon vaikuttavimmat laitteistot, pienen kerrostalon korkeiset, yksisylinteriset palkkihöyrykoneet. Harvey & Companyn vuonna 1869 rakentamaa 100-tuumaista, maailman suurinta yhä

olemassa olevaa höyrykonetta ei valitettavasti voi nähdä toiminnassa heiluripalkissa olevan murtuman takia, mutta sen vieressä oleva vanhempi, vuonna 1846 valmistunut Sandys, Carne & Vivianin 90-tuumainen on palautettu käyttöön. Aikanaan nämä jättilliset pumppasivat vettä Thamesista yhdessä vastatahtiin käyden.

Vanhat höyrykoneet vaativat myös huoltoa ja ajoittaisia korjauksia. Käyttö pitää ne kuitenkin liikkeessä, minkä takia museo noudattaa järjestelmällistä ohjelmaa eri koneita käyttäen. Käyttöpäivistä tiedotetaan museon verkkosivuilla hyvissä ajoin, joten museovieraan ei tarvitse arvuutella, mikä kone milloinkin on tulilla. Harrastaja voikin suunnitella vierailunsa suosikkityyppinsä käyttöpäivien mukaan. Tavanomaisesti museo vuorottelee suuria yksisylinterisiä ja uudempiä höyrykoneita vuoroviikoin.

Uusimpiin laitoksen koneisiin kuuluu Hawthorn Daveyn vuonna 1910 valmistunut trippelipaisuntakone, joka ei toiminnaltaan merkittävästi eroa esimerkiksi museo-jäänmurtaja Tarmon pääkoneesta, joskin on

teholtan pienempi. Höyryä koneille tuottaa Readingin Battle Hospitalin vanha Lancashire boileri vuodelta 1927. Se lahjoitettiin tarpeettomana museolle 1970-luvulla. Tämä, muiden koneiden näkökulmasta uudehko laite on siksikin tarpeellinen, etteivät tiukentuneet ilmanlaatusäädökset sallisi enää kivihiilen käyttöä lämmitykseen. Vanhat pannut ovat kuitenkin yhä museossa nähtävissä joskaan eivät enää käytössä.

Todellisen höyrykoneharrastajan kannattaa seurata tiedotusta ennakoita, sillä ajoittain museo järjestää erityisiä teemapäiviä, jolloin kaikki toimintakuntoiset koneet ovat käytössä samaan aikaan ja yhdellä vierailulla pääsee näkemään höyrykoneiden toimintaa kuudenkymmenen vuoden ajalta. Järjestin oman vierailuni juuri tällaiseen aikaan uudenvuodenpäivänä 2015, jolloin koneiden lisäksi saatoinkin keskustella museo toiminnasta sen henkilökunnan ja vapaaehtoisten kanssa. London Museum of Water & Steam on johtajansa kertoman

Halkaisijaltaan 90-tuumaisen pumppun mäntätilaan mahtuisivat vaikka teekutsut.

Museovieraat seuraavat 1800-luvun lopun höyrykoneen käynnistystä.

mukaan hyvin tietoinen siitä, että käyttökuntoiset höyrykoneet vetävät yleisöä aina uudestaan museoon. Täten höyrykoneharrastajat voivatkin ostaa vuosikortin, jolla näyttelyihin pääsee milloin vain.

Kew Bridgeen pääsee kätevimmin junalla, sillä asema on museon vieressä. Gunnersburyn metroasema on kuitenkin sekini noin kilometrin päässä museosta ja aivan joen toiselta puolelta löytyvät Kew

Gardens ja Iso-Britannian kansallisarkisto. Paikallisbussilla pääsee varsin helposti esimerkiksi puistosta museoon tai metrolle, kuten tämän kirjoittaja erään arkistotutkimuspäivän päätteeksi joutui toteamaan aluetta palvelleen metro- ja junalinjan palvelukokoksen myötä.

Kirjoittaja on historian jatko-opiskelija Helsingin yliopistossa ja Tekniikan historian seuran hallituksen jäsen.

